

บทที่ 7

อินเทอร์เน็ต : พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในประวัติศาสตร์การสื่อสารของมนุษยชาตินั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันอาจเรียกได้ว่าเป็นการปฏิวัติทางการสื่อสารเกิดขึ้นทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกัน¹ กล่าวคือ ครั้งที่ 1 เมื่อมนุษย์เริ่มมีภาษาพูดและมีวัฒนธรรมโดยการเล่าสืบต่อกันมาครั้งที่ 2 เมื่อมนุษย์มีภาษาเขียนและถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยการเขียน ครั้งที่ 3 เมื่อมีเทคโนโลยีทางการพิมพ์เกิดขึ้นทำให้สามารถเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ ออกไปสู่มวลชนได้เป็นจำนวนมาก และครั้งที่ 4 คือในยุคปัจจุบันที่มีการเกิดขึ้นของระบบอิเล็กทรอนิกส์ดิจิทัล ซึ่งการปฏิวัติแต่ละครั้งนั้นล้วนส่งผลให้เกิดลักษณะทางวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่สืบเนื่องจากการปฏิวัติครั้งนั้น ๆ ขึ้นมาหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมตามมา ทั้งนี้เพราะการสื่อสารนั้น มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อวิถีทางที่สังคมจะจัดการกับการผลิตและการกระจายความมั่งคั่ง ตลอดจนวิถีทางในการปกครอง ซึ่ง Harold A. Innis² นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ชาวแคนาดาที่สนใจพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารได้ยกตัวอย่างว่า เมื่อมนุษย์เริ่มมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยการเขียนในยุคต้น ๆ นั้นมนุษย์เขียนบันทึกลงบนแผ่นหิน ต่อมาเมื่อพัฒนาการทางเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นมนุษย์สามารถประดิษฐ์กระดาษปาปิรุส (papyrus) ขึ้นมาใช้ เทคโนโลยีการสื่อสารจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการใช้สื่อที่เป็น “แผ่นหิน” มาเป็นสื่อที่เป็น “กระดาษ” ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น กล่าวคือ อำนาจทางการเมือง และการปกครองได้เปลี่ยนมือจากกษัตริย์มาเป็นกลุ่มพระและนักบวช เนื่องจากพระและนักบวชสามารถที่จะผูกขาดการอบรม กลุ่มเหล่า

---

¹ Anura Goonasekara, “Asia and the Information Revolution,” Asian Journal of Communication 7 (2) (1997) : 12.

² กาญจนา แก้วเทพ, ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 21.

สมาชิกในสังคมได้ ต่อมาเมื่อเกิดเทคโนโลยีการพิมพ์ ขึ้นทำให้คนมีโอกาสที่จะเป็นเจ้าของหนังสือและแสวงหาความรู้เองได้ การผูกขาดอำนาจโดยพระและนักบวช ก็เสื่อมสลายลงไป เกิดเป็นแนวคิดใหม่เรื่อง “ชาติ” การส่งเสริมสิทธิส่วนบุคคล และลัทธิปัจเจกชนนิยม

ประเด็นศึกษา

ในบทนี้จะวิเคราะห์ถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้สร้างช่องทางให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากระดับรากหญ้าได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งนำเสนอเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ

(1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งนำเสนอเป็น 3 ประเด็น คือ

- 1.1 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
- 1.2 อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในต่างประเทศ
- 1.3 อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย

(2) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

- 2.1 เพศ และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 2.2 ระดับการศึกษา และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 2.3 อาชีพ และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 2.4 รายได้ต่อเดือน และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 2.5 อายุ และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

(3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและผลกระทบที่มีต่อการสื่อสารทางการเมือง

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีความสำคัญอย่างยิ่งในประเทศที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยดังที่กล่าวมาแล้ว และการไม่ยอมรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบการเมืองสมัยใหม่ ก็อาจส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองตามมาได้ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนโดยทั่วไปกล่าวถึงกันมากและเป็นสิ่งที่รู้จักกันดี คือ การลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นรูปแบบที่กระทำได้ง่าย เพราะมีข้อผูกมัดน้อยมาก เมื่อเทียบกับรูปแบบอื่นกล่าวคือ ข้อผูกมัดนี้จะยุติหรือจบลงทันทีเมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้หย่อนบัตรลงในหีบบัตรแล้ว³

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ก็มีได้มีแค่เพียงการเลือกตั้งเท่านั้น Myron Weiner ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นการกระทำโดยสมัครใจใดๆ ที่ไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์การอย่างเป็นทางการหรือไม่ เกิดขึ้นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม เพื่อหวังผลในการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ หรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ⁴ สามารถแยกออกมาพิจารณาเป็นข้อๆ ได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นต้องมีลักษณะ ดังนี้⁵

³ Michael Rush, Politics and Society: An Introduction to Political Sociology (New York: Prentice-Hall, 1992), p. 115.

⁴ Myron Weiner, "Political Participation: Crisis of the Political Process," in Crisis and Sequences in Political Development, eds. Leonard Binder et al. (Princeton NJ: Princeton University Press, 1971), p.164.

⁵ นรนิติ เศรษฐบุตร, "แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง," ใน เอกสารเผยแพร่ความรู้ทางการปกครองท้องถิ่น ฉบับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 3.

1. การกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ และถือว่าความสมัครใจนี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ นั่นคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีใช้การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับ
2. การกระทำที่เกิดขึ้นนั้น ไม่เน้นผลลัพธ์ว่าจะต้องประสบความสำเร็จเสมอไป
3. การกระทำจะจัดองค์การขึ้นอย่างเป็นระบบหรือไม่ก็ได้
4. การกระทำดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ได้
5. การกระทำที่ว่าจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้
6. การกระทำนั้นต้องหวังผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ฉะนั้นผลที่หวังจึงอยู่ที่การเลือกนโยบายหรือเลือกตัวบุคคลหรือเลือกทั้งนโยบายและตัวบุคคล
7. ผลที่หวังจากการกระทำทั้งในเรื่องนโยบายหรือตัวบุคคลนี้ จะเป็นเรื่องการเมืองระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกสองท่านคือ Lester W. Milbrath และ M.L.Goel ได้ให้คำนิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นการกระทำของบุคคลที่พยายามจะมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและระบบการเมือง และมีความหมายกว้างไปถึงการมีส่วนร่วมแบบพิธีหรือเพื่อสนับสนุนรัฐบาลด้วย⁶ อย่างไรก็ตาม เป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้วว่า ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นของคู่กัน และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประชาธิปไตยไม่สามารถดำรงอยู่ได้หรือพัฒนาไม่ได้ถ้าประชาชนยังมีความนิ่งเฉยทางการเมือง ไม่ตื่นตัวหรือต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองใน

---

⁶ Lester W. Milbrath and M.L.Goel, Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics, 2nd ed. (Chicago: Rand McNally College Publishing, 1977), p. 2.

ระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ⁷ ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมในทางประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมแบบพิธีหรือเพื่อสนับสนุนรัฐบาล จึงอยู่ที่การมีส่วนร่วมแบบแรกนั้น รัฐบาลเพียงแต่เปิดโอกาสแต่ไม่ได้เข้าไปเป็นผู้มีบทบาทนำ ส่วนการมีส่วนร่วมแบบหลังนั้นหมายถึงการกระทำที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมเพื่อแสดงการสนับสนุนรัฐบาลโดยถูกระดมหรือถูกชักจูงจากรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมของรัฐ เช่น การร่วมมือกันอย่างแข็งขันในการพัฒนาชนบทตามโครงการที่รัฐบาลจัดขึ้น เป็นต้น ซึ่งน่าจะขาดความสมัครใจของตนเอง สำหรับการมีส่วนร่วมแบบแรกคือการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยนั้นจะเน้นที่การกระทำที่เป็นอิสระของมวลชนเอง เพื่อหวังผลและอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล โดยมีได้ถูกระดมจากรัฐ⁸

หากพิจารณาจากค่านิยมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กล่าวถึงประเด็นการกระทำที่ทั้งถูกและไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้นั้น โดยดูว่าการกระทำนั้นมีจุดมุ่งหมายที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้จะมีลักษณะต่างกันและอาจมีความสำคัญแตกต่างกันด้วย เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่างๆ ของประเทศ ซึ่งเป็นประเภทที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีความสำคัญอย่างมากด้วย ส่วนอีกประเภทหนึ่ง เช่น การเดินขบวนประท้วง และเรียกร้องในบางสิ่งบางอย่างก็อาจขยายตัวเป็นการจลาจลที่ผิดกฎหมายได้⁹

ในปัจจุบันได้มีการกล่าวถึง “การเมืองใหม่” (new politics) ในฐานะที่เป็นการมีส่วนร่วมที่ขอบรรณอีกประเภทหนึ่งของประชาชนในประเทศประชาธิปไตยตะวันตกด้วย ซึ่งได้แก่ การเดินขบวนและการประท้วงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่กว้างมากขึ้น เช่น การต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้

⁷ สุจิต บุญบงการ, การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 38.

⁸ นรนิติ เศรษฐบุตร, อ้างแล้ว, หน้า 3-4.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

สะท้อนค่านิยมบางอย่างที่เปลี่ยนไปจากการเมืองแบบเก่า เช่น เรื่องของทัศนคติ จากเดิมที่คอยสนับสนุนระบบการเมืองแต่เพียงอย่างเดียวก็เปลี่ยนมาเป็นการวิพากษ์ระบบการเมืองที่เป็นอยู่บ้าง ประเด็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจหรือเป็นห่วงก็เปลี่ยนจากเรื่องที่ดินมีผลประโยชน์ไปเป็นเรื่องของคุณค่าที่สังคมจะได้รับ¹⁰ เป็นต้น ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่นักสังคมศาสตร์กระแสหนึ่งเริ่มให้ความสนใจมากขึ้น นั่นคือกระแสที่เรียกว่า “การเมืองแบบใหม่” (the new/postmodern politics) และ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนิยม” (the new social movements) ที่มองขบวนการเคลื่อนไหวและการเรียกร้องของประชาชนธรรมดาว่าเป็นการโต้ตอบต่อปัญหาและความขัดแย้งชนิดใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นความขัดแย้งชนิดใหม่ที่มีลักษณะหลากหลายกว่าเรื่องของชนชั้นหรืออุดมการณ์ทางการเมืองในอดีต แต่รวมเอาเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมเข้าไปด้วย ความขัดแย้งดังกล่าวนี้มักมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าสถาบันหลักทางการเมืองและสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันจะสามารถแก้ไขได้ และมีผลทำให้ประชาชนเริ่มเสื่อมศรัทธาในรัฐและสถาบันหรือกลไกของรัฐ ประชาชนเหล่านี้จึงเคลื่อนไหวด้วยตนเอง นั่นคือการหันกลับไปสร้าง “ประชาสังคม” ให้เข้มแข็งขึ้นมานั่นเอง¹¹ การเคลื่อนไหวเหล่านี้เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องของประชาชนธรรมดา เพื่อเรียกร้องสิทธิพื้นฐานของพวกเขาในฐานะที่เป็นมนุษย์รวมไปถึงสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐด้วย ซึ่งเป็นทางเลือกที่สามของการเรียกร้องหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือไปจากช่องทางปกติ แต่เป็นสิ่งที่ชอบธรรมและจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐ นักการเมือง ผู้พิพากษา นักกฎหมาย นักเทคนิควิชาการ และข้าราชการ ผูกขาดการกำหนดทิศทางทางการเมืองแต่เพียงฝ่ายเดียว¹² หรือกล่าวอีกแบบหนึ่งได้ว่าการจรรโลงประชาธิปไตย

¹⁰ Rod Hague, Martin Harrop and Shaun Breslin, Comparative Government and Politics: An Introduction, 3rd ed. (London: Macmillan, 1992), p. 161.

¹¹ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนิยม ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ: บทสำรวจพัฒนาการ สถานภาพและนัยยะเชิงความคิด/ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2540), หน้า 3-4.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 56-57.

นั้นไม่ใช่เรื่องของการดำเนินการในระดับรัฐ แต่รวมถึงในระดับประชาชนรากหญ้าด้วย¹³ เพราะฉะนั้นประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน เพื่อป้องกันมิให้รัฐทำนั้นที่ทรงสิทธิในการสร้างรูปแบบของการมีส่วนร่วมขึ้นมาเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นการมีส่วนร่วมที่เน้นความเสมอภาคและความเป็นอิสระของประชาชน จะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะที่เรียกว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

แนวความคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ มากขึ้น เช่น การกำหนดนโยบาย การทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น พร้อมกันนั้นประชาชนก็มีหน้าที่หลักในการติดตามและตรวจสอบนักการเมืองที่เข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเองด้วย อย่างไรก็ตามประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมักไม่ค่อยถูกใช้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปกครองระดับประเทศ แต่ส่วนมากมักถูกใช้ภายในกลุ่มที่มีขนาดเล็กโดยเฉพาะช่วงปลายทศวรรษ 1960 ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มการเมืองทวนกระแสหรือกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “ซ้ายใหม่” (new Left) เช่น ขบวนการนักศึกษา กลุ่มพิทักษ์สิทธิสตรี และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้ต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเดิมที่มีลักษณะโครงสร้างแบบลำดับชั้นมาเป็นโครงสร้างที่ทุกคนมีความเสมอภาคกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างกว้างขวาง

เงื่อนไขหรือองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้¹⁴

1. ทุกคนสามารถหยิบยกประเด็นปัญหา เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา และเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายด้วย

¹³ นฤมล ทับจุมพล, “ประชาธิปไตยรากหญ้า,” ใน *ลุกขึ้นสู้*, ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 85.

¹⁴ Helena Catt, *Democracy in Practice* (London: Routledge, 1999), p. 40.

2. มีการประชุมปรึกษาหารือแบบหันหน้าเข้ากัน เพื่อจะทำให้เกิดแนวทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ซึ่งเกิดจากการถกเถียงกันจนได้ข้อสรุปที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดขึ้น
3. เกิดการถกเถียงกันเป็นอย่างมาก เพราะทุกคนต้องการเสนอทัศนะหรือมุมมองของตนเอง
4. มีแนวโน้มว่าการตัดสินใจใดๆ ก็ตามจะมีลักษณะเป็นแบบฉันทานุมัติ ที่ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องต้องกันทั้งหมดมากกว่าจะใช้วิธีการลงคะแนนเสียงซึ่งจะใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นตัวชี้ขาดในการตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง

จากองค์ประกอบดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเน้นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาของตนเองอย่างเสมอภาคกัน เป็นสำคัญ โดยเฉพาะความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ ตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกประเด็นปัญหา พร้อมทั้งเสนอทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา จนถึงการตัดสินใจขั้นสุดท้ายที่จะเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหานั้น การตัดสินใจร่วมกันดังกล่าวจะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มมีความสุขและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือผูกพันกับกลุ่มของตนเองมากขึ้น การตัดสินใจแบบฉันทานุมัติก็จะเป็นข้อผูกมัดที่มีประสิทธิภาพในการนำการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ เพราะทุกคนในกลุ่มมีความเห็นเป็นแนวทางเดียวกันหมด และฉันทานุมัติเกิดขึ้นได้ไม่ยากหากสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและบริหารจัดการความแตกต่างอื่นๆ เช่น ระดับการศึกษา ความรู้ สภามุมิตศาสตร์ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมออกไป ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้สามารถถูกขจัดไปได้โดยการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสาร คือ อินเทอร์เน็ต จะช่วยลดช่องว่างทางด้านเวลา (time) และสถานที่ (space) หรือกาลและเทศะ นั้นเอง

อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในต่างประเทศ

รายงานการวิจัยของ The Pew Research Center for the People and the Press¹⁵ ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งทำการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตจากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศระหว่างวันที่ 26 ตุลาคม – 1 ธันวาคม ค.ศ.1998 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้งกลางเทอมของสหรัฐอเมริกา โดยมีการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,184 คน ผลจากการสำรวจระบุว่าในปัจจุบันมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวันจำนวนร้อยละ 12 ของจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด ในขณะที่ในปี 1996 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวันเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น ในจำนวนนี้มีประมาณร้อยละ 41 ที่ใช้อินเทอร์เน็ตวันละประมาณ 1 ชั่วโมง

สำหรับการเปิดรับข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต นั้นมีผู้เปิดรับข่าวสารการเมืองจากอินเทอร์เน็ตประมาณร้อยละ 49 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเปิดรับข่าวสารจากเว็บไซต์ของสื่อมวลชนแบบดั้งเดิม เช่น ร้อยละ 22 จากเว็บไซต์ของเครือข่ายสถานีโทรทัศน์ร้อยละ 16 จากเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ระดับชาติร้อยละ 16 จากเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นร้อยละ 13 จากเว็บไซต์ของ CNN โดยมีผู้เปิดรับข่าวสารจากเว็บไซต์ของสถาบันการเมืองเช่นทำเนียบขาว รัฐสภา หรือเว็บไซต์ของพรรคการเมืองตลอดจนผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงร้อยละ 5-8 เท่านั้น โดยกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ ตอบว่าการเปิดรับข่าวสารการเมืองจากอินเทอร์เน็ตของพวกเขาเป็นเพียงส่วนเสริมเท่านั้นไม่ใช่ส่วนแทนที่สื่อมวลชนแบบดั้งเดิม ในรายงานยังระบุอีกด้วยว่า ผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตนั้นจะอ่านหนังสือพิมพ์และฟังข่าวจากวิทยุมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 16 บอกว่าหลังจากเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตแล้วเขาเปิดรับข่าวสารการเมืองจากแหล่งข่าวสารอื่น ๆ มากขึ้นด้วย

¹⁵ Andrew Kohut, "Internet News and On-Line Politics," Paper Presented at the Conference of Annenberg Public Policy Center and the Pew Research Center for People and the Press, January 1999 แหล่งที่มา: <http://www.appcpenn.org/info/O1149> [29 January 2002]

ในโครงการวิจัยชื่อ Government and Politics on the Net Project¹⁶ นั้นมีการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตจากผู้ใช้ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1996 , 1998 และ 1999 พบว่าในปี ค.ศ. 1996 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพียงแค่ร้อยละ 25 เท่านั้น แต่ในปี ค.ศ. 1998 มีถึงร้อยละ 46 และในเดือนเมษายน ค.ศ.1999 นั้นจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มเป็นร้อยละ 54 โดยในจำนวนนี้มีจำนวนผู้ใช้เน็ตทุกวันเท่ากับร้อยละ 3 ร้อยละ 13 และร้อยละ 18 ตามลำดับ ซึ่งตัวเลขการใช้เน็ตใกล้เคียงกับที่สำรวจโดย The Pew Research

สำหรับในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อแสวงหาข่าวสารการเมืองทั่ว ๆ ไปจำนวนร้อยละ 33 ใช้เพื่อการเรียนรู้ประเด็นต่าง ๆ ทางการเมืองร้อยละ 32 แสวงหาข่าวสาร การทำงานของรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐร้อยละ 30 ใช้เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อระบบการเมืองและรัฐบาลจำนวนร้อยละ 13

นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการสื่อสารผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตที่มีต่อความรู้ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็มีอยู่ไม่มากนักเช่นเดียวกัน ได้แก่ งานวิจัยที่ทำขึ้นในช่วงที่มีการรณรงค์ในการเลือกตั้งประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1996 เช่น งานของ Thomas J. Johnson¹⁷ ที่พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถึงร้อยละ 28 ที่เข้าไปเยี่ยมชมเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาทางการเมืองเฉพาะด้านในด้านหนึ่งซึ่งตรงกับความสนใจของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต นั้นมีความสัมพันธ์กับการใช้โปรแกรมต่าง ๆ บนเครือข่ายด้วย กล่าวคือผู้ใช้เน็ตมาเป็นเวลานานกว่าจะมีการใช้อีเมลล์เพื่อส่งข่าวสาร

¹⁶Bruce Bimber, "The Government and Politics on the Net," The Studies of the Internet in Civil Affairs, Conducted by Prof. Bruce Bimber and Graduate Students at the University of California, Santa Babara, p. 5. แหล่งที่มา:

<http://www.polsci.ucsb.edu/bimber/research/demos.html> [29 January 2002]

¹⁷Thomas J. Hohnson, Mahmould A.M. Braima and Jayanthi Sothirajah, "Doing the Traditional Media Sidestep; Comparing the Effects of the Internet and the Other Nortradition Media with Traditional Media in the 1996 Presidential Campaign," *Journalism and Mass Communication Quarterly* 76 (1) (1999) : 99-123.

การเมือง และใช้โปรแกรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองมากกว่าผู้ที่เพิ่งเริ่มใช้อินเทอร์เน็ต และมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 34 ตอบว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในวันเลือกตั้งนั้นได้รับอิทธิพลจากข้อมูลที่เขาได้มาจากอินเทอร์เน็ต

ในงานวิจัยของ Dwight J. Brady¹⁸ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างกล่าวว่าเขาไม่อยากจะไปออกเสียงเลือกตั้งอีกต่อไป และพวกเขาก็ไม่มีความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองอีก หลังจากที่พวกเขาเปิดรับข่าวสารการเมือง (ระดับท้องถิ่น) จากเว็บไซต์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการเปิดรับข่าวสารการเมืองจากอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง

งานวิจัยของ David Tewksbury¹⁹ และคณะพบว่าผู้ที่มีกิจกรรมการเมืองแบบดั้งเดิมนั้นเป็นผู้ที่มีกิจกรรมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วย นอกจากนี้งานวิจัยของ GUV's 7th WWW.User Survey²⁰ พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นพวกที่มีความกระตือรือร้นทางการเมืองและเริ่มที่จะเข้าไป "มีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ มากขึ้นตั้งแต่เริ่มใช้การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต"

---

¹⁸Dwight J. Brady, "Cyberdemocracy and Perceptions of Politics : An Experimental Analysis of Political Communication on the World Wide Web," Paper Presented at the Annual Meeting of the Midwest Association for Public Opinion Researchers, Chicago, November 1996 in Thomas J. Johnson, op., cit., p.175.

¹⁹David Tewksbury et al, "Political Uses of the Internet : A Study of Political Participation on the World Wide Web" Paper Presented at the Annual Meeting of the Midwest Association of Public Opinion Researchers, Chicago, November 1997 in Thomas J. Johnson , op., cit., p.176.

²⁰"A Whitehouse Electronics Publications Survey," World Wide Web Journal 3 (Summer 1996) แหล่งที่มา: <http://www.w3j.com/3/s3.bonchek.html> [29 January 2002]

อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย

เมื่อมีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้น ทำให้กระบวนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทยมีช่องทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นอีกช่องทางหนึ่ง กล่าวคือ ในปัจจุบันปัจเจกชนที่มีความสามารถต่อเชื่อมกับเครือข่ายได้สามารถส่งผ่านสารของตนเองไปยังสถาบันการเมืองต่าง ๆ ได้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการส่งไปยังเว็บไซต์ส่วนตัวของนายกรัฐมนตรีที่ www.thaksin.net หรือส่งไปที่เว็บไซต์ของรัฐบาล รัฐบาล พรรคการเมือง หรือหน่วยงานรัฐบาลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องช่องทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้ทำให้ปัจเจกชน และสถาบันการเมืองต่าง ๆ สามารถติดต่อกันได้โดยตรงไม่ต้องผ่านสื่อมวลชนหรือกลุ่มอื่น ๆ อีกทั้งปัจเจกชนก็สามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันผ่านทางเครือข่ายได้อีกด้วย

นอกจากนี้ในช่วงเวลา 1 - 2 ปีที่ผ่านมาสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมได้หันมาเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะการหันมาเปิดเว็บไซต์ของตนเองบนอินเทอร์เน็ต จากการสำรวจเว็บไซต์ต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต จากการวิจัยพบว่า สถานีโทรทัศน์ทุกช่องของประเทศไทย หนังสือพิมพ์ฉบับที่ผู้อ่านนิยมอ่านกันมากในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ปริมาณ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ หรือหนังสือพิมพ์คุณภาพ เช่น กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดการรายวัน เป็นต้น ล้วนแต่มีเว็บไซต์ของตนเองบนอินเทอร์เน็ตทั้งสิ้น เว็บไซต์เหล่านี้มีไว้เพื่อบรรจุเนื้อหาโฆษณาของตนลงไปรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้มาโต้ตอบแสดงความคิดเห็นทางอีเมล หรือกระดานข่าว (web board) หรือห้องสนทนา (chat room) ของตนเอง หรือสื่อมวลชนอาจจะนำข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นที่ได้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาเผยแพร่ต่อไปยังปัจเจกชน หรือส่งต่อไปยังสถาบันการเมืองโดยผ่านช่องทางการสื่อสารดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น

การสื่อสารผ่านเครือข่ายที่ใช้กันอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันนั้นมีเว็บไซต์ หลายแหล่งที่มีกระดานข่าวให้ประชาชนเข้าไปแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งกัน และกัน และเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต คือ กลุ่มราชดำเนินใน www.pantip.com เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2543 ได้มีปรากฏการณ์สำคัญทางการเมืองการสื่อสารเกิดขึ้น ในเว็บไซต์แห่งนี้ซึ่งนับได้ว่า

เป็นการโคจรมาบรรจบกันของปรากฏการณ์ทางการเมือง และการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต²¹ นั่นคือการที่คุณหญิง สุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีส่งข่าวสารเข้ามาที่กลุ่มราชดำเนินในเว็บไซต์ของ pantip.com เพื่อชี้แจงกรณีรายการภาษาไทยในจอ ที่มีข่าวผ่านทางสื่อหนังสือพิมพ์หลายฉบับว่า คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ สั่งถอดออกจากผังรายการของสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และก่อนหน้านี้มีประเด็นเรื่องการสั่งยกเลิก “รายการภาษาไทยในจอ” เป็นประเด็นที่มีการพูดคุยแสดงความคิดเห็นกันอย่างมากมายใน เว็บไซต์แห่งนี้โดยเฉพาะประเด็นการโจมตี อ.ส.ม.ท. และพรรคประชาธิปัตย์ และเป็นครั้งแรกที่มีการออกมาตอบโต้ชี้แจงจากผู้ที่ถูกพาดพิงถึงซึ่งมีฐานะเป็นถึงรัฐมนตรี²² ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอันเป็นพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารนี้ นอกจากจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประชาชนสามารถที่จะส่งความคิดเห็นของตนเองผ่านไปให้บุคคลสำคัญในรัฐบาลได้รับรู้โดยตรงแล้ว อินเทอร์เน็ตยังมีส่วนช่วยสร้างการรวมพลังทางสังคมมากพอที่จะช่วยให้ประชาชนทั่ว ๆ ไปในสังคมที่มีความสามารถเชื่อมต่อกับเครือข่ายได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น และขยายเสียงให้ดังมากขึ้น จนกระทั่งมีบุคคลในระดับชนชั้นปกครอง (ซึ่งก็คือรัฐมนตรี) มาให้ความสนใจ และติดต่อสื่อสารกลับมายังประชาชนโดยตรง ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดชุมชน (community) ของ Bimber ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

แม้ว่าผลกระทบของสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นยังมีอยู่ไม่มากนัก เนื่องจากอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นสื่อใหม่ที่เพิ่งเริ่มจะเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารทางการเมืองเป็นครั้งแรกในระหว่างการรณรงค์เลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1996 สภาพการณ์ของอินเทอร์เน็ตในขณะนี้ เป็นเช่นเดียวกับสภาพการณ์ของโทรทัศน์ในยุคทศวรรษที่ 1950 และ 1960 นั่นคือ ยังไม่สามารถมีผลกระทบที่ชัดเจนต่อผู้รับสารได้เท่ากับที่สื่อดั้งเดิมเคยมีอยู่ กล่าวคือในยุค ทศวรรษที่ 1950 และ 1960 นั้น โทรทัศน์ยังไม่มีอิทธิพลต่อสังคมได้

²¹ วุฒิชัย ฤกษ์ประกรกิจ, “ประชาธิปัตย์ ประชาสังคม และอินเทอร์เน็ต (จบ),” ผู้จัดการรายวัน (13 กันยายน 2542) : 24.

²² กระทำคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ แหล่งที่มา: <http://www.pantip.com/caf/subject/rajdamnern/P429585html> [7 September 2000]

เท่ากับหนังสือพิมพ์ และวิทยุกระจายเสียงเนื่องจากจำนวนผู้มีเครื่องรับโทรทัศน์ในเวลานั้นยังมีน้อยอยู่²³ ส่วนในปัจจุบันนั้นอินเทอร์เน็ตก็ยังไม่สามารถที่จะมีผลกระทบที่ชัดเจนต่อสังคมโดยรวมได้เช่นกัน ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งก็คือการที่จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด

การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง แต่จากการสำรวจของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ใช้เพื่อการสนทนาถึงร้อยละ 50.1²⁴ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ดังตาราง 7.1

ตารางที่ 7.1 แสดงวัตถุประสงค์ในการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อการสนทนา	156	41.2
เพื่อการบันเทิง	101	26.6
เพื่อรับรู้ข่าวสารทั่วไป	93	24.5
เพื่อการสื่อสาร	17	4.5
เพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการเมือง	12	3.2
รวม	379	100.0

²³ Bruce Bimber., *ibid.*, p.3

²⁴ คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ,สำนักงานเลขานุการ, รายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2543 (กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2544), หน้า 61.

จากตารางที่ 7.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสนทนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาคือ เพื่อการบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 26.6 และเพื่อรับรู้ข่าวสารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 24.5 ตามลำดับ ในขณะที่การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเมืองมีน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 3.2 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการเมืองของกลุ่มตัวอย่างจะปรากฏผลตาม ตาราง 7.2

ตารางที่ 7.2 แสดงการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต	คะแนนเฉลี่ย	อันดับที่
ใช้ในการร่วมแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจต่อประเด็นทางการเมืองต่างๆ	1.25	1
ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร	2.25	2
ใช้ในการสนทนาประเด็นทางการเมืองต่างๆ	2.78	3
ใช้ในการค้นหาข้อมูลทางการเมือง	3.73	4
ใช้ในการร่วมแสดงประชามติ หรือการสำรวจความคิดเห็น	5.98	5
ใช้ในการสร้างการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่างๆ เช่น สร้างกระแสมือถือ สร้างมีอบ	6.00	6
ใช้สร้างกลุ่มกดดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อเรียกร้องทางการเมือง	6.02	7

จากตารางที่ 7.2 พบว่า การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง 5 อันดับแรกคือ (1) ใช้ในการร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจต่อประเด็นทางการเมืองต่างๆ (2) ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร (3) ใช้ในการสนทนาประเด็นทางการเมืองต่างๆ (4) ใช้ในการค้นหาข้อมูลทางการเมือง และ (5) ใช้ในการร่วมแสดงประชามติหรือการสำรวจความคิดเห็น ตามลำดับ

หากพิจารณาถึง “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง” ตามแนวคิดของ Milbrath และ Goel แล้วจะเห็นได้ว่าการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ดังจะเห็นได้จากผลตาม ตารางที่ 7.3 – 7.7

ตารางที่ 7.3 แสดงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของกลุ่มตัวอย่างจากการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากสื่ออินเทอร์เน็ต

การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
ไปแน่นอน	367	96.8
อาจจะไป	2	0.5
ยังไม่แน่นอน	7	1.8
อาจจะไม่ไป	2	0.5
ไม่ไปแน่นอน	1	0.3
รวม	379	100.0

จากตารางที่ 7.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 96.8 รองลงมาคือ ยังไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 1.8 และอาจจะไปกับอาจจะไม่ไป คิดเป็นร้อยละ 0.5 เท่ากันตามลำดับ

ตารางที่ 7.4 แสดงการช่วยหาเสียงให้กับพรรคหรือผู้สมัครที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต

การช่วยหาเสียง	จำนวน	ร้อยละ
เป็นประจำ	3	0.8
บ่อยมาก	276	72.8
บ่อย	96	25.3
นานๆ ครั้ง	2	0.5
ไม่เคยเลย	2	0.5
รวม	379	100.0

จากตารางที่ 7.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการช่วยหาเสียงให้กับพรรคหรือผู้สมัครที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 72.8 รองลงมาคือ มีการช่วยในระดับบ่อย คิดเป็นร้อยละ 25.3 และมีการช่วยเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 7.5 แสดงการสมัครสมาชิกพรรคการเมืองผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง

การสมัครสมาชิกพรรคการเมือง	จำนวน	ร้อยละ
สมัครแน่นอน	271	71.5
อาจจะสมัคร	98	25.9
ยังไม่แน่นอน	5	1.3
อาจจะไม่สมัคร	2	0.5
ไม่สมัครแน่นอน	3	0.8
รวม	379	100.0

จากตารางที่ 7.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าจะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 71.5 รองลงมาคือ อาจจะสมัครคิดเป็นร้อยละ 25.9 และยังไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 7.6 แสดงการติดตามตรวจสอบและรายงานข่าวการทุจริตการเลือกตั้งผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง

การติดตามตรวจสอบ และรายงานข่าว	จำนวน	ร้อยละ
เป็นประจำ	185	48.8
บ่อยมาก	-	-
บ่อย	101	26.6
นานๆ ครั้ง	93	24.5
ไม่เคยเลย	-	-
รวม	379	100.0

จากตารางที่ 7.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการติดตามตรวจสอบและรายงานข่าวการทุจริตการเลือกตั้งผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมาคือ มีการติดตามตรวจสอบและรายงานข่าวในระดับบ่อย คิดเป็นร้อยละ 26.6 และมีการติดตามตรวจสอบและรายงานข่าวนานๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 7.7 แสดงการนำข่าวสารที่ได้จากสื่ออินเทอร์เน็ตไปเผยแพร่
ให้กับบุคคลอื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

การเผยแพร่ข่าวสารทางการเมือง	จำนวน	ร้อยละ
เป็นประจำ	189	49.9
บ่อยมาก	168	44.3
บ่อย	15	4.0
นานๆ ครั้ง	5	1.3
ไม่เคยเลย	2	0.5
รวม	379	100.0

จากตารางที่ 7.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการนำข่าวสารที่ได้จากสื่ออินเทอร์เน็ตไปเผยแพร่ให้กับบุคคลอื่นๆ เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 49.9 รองลงมาคือ มีการนำข่าวสารที่ได้จากสื่ออินเทอร์เน็ตไปเผยแพร่ในระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 44.3 และมีการนำข่าวสารที่ได้จากสื่ออินเทอร์เน็ตไปเผยแพร่ในระดับบ่อย คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

ดังนั้น หากพิจารณาจากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างแน่นอน การช่วยหาเสียงเลือกตั้งบ่อยมาก การสมัครสมาชิกพรรคอย่างแน่นอน การติดตามตรวจสอบเป็นประจำ และการนำข่าวสารไปเผยแพร่เป็นประจำ แล้วจะพบได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในทางการเมืองจะ “มีส่วนร่วมทางการเมืองในเกณฑ์สูงมาก” อย่างไรก็ตาม การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตก็ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับบางกลุ่มโดยขึ้นอยู่กับ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และอายุ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก ตารางที่ 7.8 – 7.12 ดังนี้

ตารางที่ 7.8 แสดงการทดสอบว่า “ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร
ที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีเพศต่างกัน
มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันหรือไม่”

เพศ	n.	$\bar{X}$.	S.D.	t	df	Sig.
ชาย	233	1.81	0.65	-1.865	377	0.063
หญิง	146	1.94	0.66			
รวม	379	1.86	0.66			

จากตารางที่ 7.8 พบว่า จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t-Test พบว่า ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติจากการทดสอบ (Sig.) มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ($\alpha=0.05$) สรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มี เพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7.9 แสดงการทดสอบว่า “ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร
ที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีระดับการศึกษาต่างกัน
มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกัน”

ระดับการศึกษา	n.	$\bar{X}$.	S.D.	F	df	Sig.
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	0	-	-	1.660	373	0.143
มัธยมศึกษา	0	-	-			
ประกาศนียบัตร	15	1.52	0.60			
ปริญญาตรี	339	1.90	0.66			
ปริญญาโท	18	1.61	0.58			
ปริญญาเอก	7	1.68	0.55			
รวม	379	1.86	0.66			

จากตารางที่ 7.9 พบว่า จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t-Test พบว่า ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติจากการทดสอบ (Sig.) มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ($\alpha=0.05$) สรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7.10 แสดงการทดสอบว่า “ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีอาชีพต่างกัน มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันหรือไม่”

อาชีพ	n.	$\bar{X}$.	S.D.	F	df	Sig.
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	30	1.83	0.55	2.126	372	0.050
ค้าขาย	2	1.88	0.88			
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	93	2.00	0.47			
นิสิตนักศึกษา	231	1.85	0.74			
ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้าง	0	-	-			
แม่บ้าน	1	2.00	-			
ผู้ใช้วิชาชีพอิสระ	22	1.45	0.40			
รวม	379	1.86	0.66			

จากตารางที่ 7.10 พบว่า จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t-Test พบว่า ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติจากการทดสอบ (Sig.) มีค่าไม่มากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ($\alpha=0.05$) สรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มี อาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7.11 แสดงการทดสอบว่า “ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันหรือไม่”

รายได้ต่อเดือน	n.	$\bar{X}$.	S.D.	F	df	Sig.
น้อยกว่า 5,000 บาท	0	-	-	5.029	375	0.002*
5,000-10,000 บาท	240	1.87	0.73			*
10,001-20,000 บาท	106	1.98	0.47			
20,001-40,000 บาท	33	1.48	0.46			
รวม	379	1.86	0.66			

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7.11 พบว่า จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t-Test พบว่า ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติจากการทดสอบ (Sig.) มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ($\alpha=0.05$) สรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มี รายได้ต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 7.12 แสดงการทดสอบว่า “อายุของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือไม่”

	การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
อายุ	r
	0.142
	Sig.
	0.006**
	n
	379

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7.12 พบว่า จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสถิติ Pearson Correlation พบว่า ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติจากการทดสอบ (Sig.) มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ($\alpha=0.05$) สรุปได้ว่า อายุของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ต มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 7.13 แสดงการทดสอบว่า “การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือไม่”

		การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต	r	0.866
ในทางการเมือง	Sig.	0.000**
	n	379

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7.13 พบว่า จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสถิติ Pearson Correlation พบว่า ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติจากการทดสอบ (Sig.) มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ($\alpha=0.05$) สรุปได้ว่า การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองทางสื่ออินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะแตกต่างจากการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อชนิดอื่นๆ โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ต่างกัน

อันเนื่องมาจากการที่อินเทอร์เน็ตเป็น “สื่อที่มีความดึงดูดใจและง่ายต่อการใช้งาน” ระดับการศึกษา และอาชีพต่าง ๆ ก็สามารถใช้งานได้เช่นเดียวกัน ตลอดจนความน่าดึงดูดใจก็ทำให้ทั้งเพศชายและหญิงมีความสนใจในการใช้งานเท่า ๆ กันด้วยเช่นกัน ในขณะที่ปัจจัยทางด้านรายได้ต่อเดือน และ อายุ กลับมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่างกัน อันอาจเนื่องมาจาก “อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อในยุคสมัยใหม่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วส่งผลให้อุปกรณ์และค่าใช้จ่ายมีราคาสูง” การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอาจทำให้กลุ่มที่สูงอายุไม่รู้จักรที่จะนำเอาสื่อชนิดนี้มาใช้งาน ตลอดจนอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายมีราคาสูงก็เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารยุคดิจิทัล ของกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและผลกระทบที่มีต่อการสื่อสารทางการเมือง

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่มีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์นับล้านๆ เครื่องทั่วโลกเข้าด้วยกัน (interconnected-network) โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ปลายทางในการรับส่งข้อมูล ข่าวสารภายใต้มาตรฐานการรับส่งข้อมูล (protocol) ที่เหมือนกัน โดยเริ่มจากการใช้ในการสื่อสารข้อมูลระหว่างฐานทัพอากาศสหรัฐที่มีการกระจายอยู่ทุกภูมิภาคทั่วโลกในปี ค.ศ.1969 หลังจากนั้นจึงมีการนำมาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ อินเทอร์เน็ตเริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและมีการขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการนำมาใช้เพื่อการพาณิชย์เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1991 จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน ที่มีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกว่าร้อยล้านคนทั่วโลก โดยมีโครงข่ายโยงใยไปใน 168 ประเทศ อัตราการเติบโตของอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ในปี ค.ศ.1998 มีการติดต่อสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมากกว่าการติดต่อสื่อสารผ่านระบบโทรศัพท์ระหว่างประเทศถึง 4 เท่า ทั้งนี้มีอัตราการเติบโตของประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียเป็นไปอย่างรวดเร็ว ที่สุดคือประมาณร้อยละ 500 ต่อปี มากกว่าประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่ง

เดิบบิตเพียงร้อยละ 300 ต่อปี โดยในทวีปเอเชียที่ประเทศญี่ปุ่นมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดประมาณ 8 ล้านคน ซึ่งคิดเป็น 2 ใน 3 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในทวีปเอเชียเลยทีเดียว²⁵

คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้อินเทอร์เน็ตเหนือกว่าการสื่อสารข้อมูลในยุคก่อนคือ ความสามารถในการรับส่งข้อมูลได้หลายประเภทไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของตัวอักษร รูปภาพ กราฟฟิค รวมทั้งเสียงและภาพเคลื่อนไหว ซึ่งสิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า สื่อผสม และยังมีคุณสมบัติพิเศษอีกประการหนึ่งได้แก่ การแสดงข้อมูลในลักษณะ hypertext ที่เชื่อมโยงไปยังเอกสารหรือไฟล์อื่นได้ ทั้งหมดนี้รวมอยู่ในระบบที่เรียกว่า world wide web

ในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นโลกที่อยู่ภายใต้อำนาจอันยิ่งใหญ่ของรัฐบาลและโยงโยของธุรกิจขนาดใหญ่ อินเทอร์เน็ตเป็นเพียงสื่อเดียวในขณะนี้ที่ทำให้บุคคลธรรมดาสามารถแสดงออกได้อย่างมีเสรีภาพโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากบุคคลหรือองค์กรใด ๆ ก่อน หรือต้องใช้ทุนอย่างมหาศาล ในการออกอากาศเหมือนสื่อโทรทัศน์ ผู้ที่เชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ของตนเองเข้ากับระบบอินเทอร์เน็ต ก็สามารถส่งสารใดๆออกหรือรับสารใดๆเข้าได้อย่างอิสระ ดังนั้นการมีอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นจึงเป็นเสมือนกับการทำลายศักยภาพของชนชั้นนำในการที่จะควบคุมการไหลของข่าวสารไปสู่ประชาชน²⁶ หรืออาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ เช่น การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นั้นอาจเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย และเสรีภาพที่มากกว่าเดิม กล่าวคือประชาชนสามารถที่จะนั่งอยู่ที่บ้านแล้วส่งความคิดเห็นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไปยังรัฐบาล พรรคการเมืองหรือผู้แทนราษฎรของพวกเขา เพื่อที่จะบอกว่าพวกเขารู้สึกอย่างไรกับการทำงานของบุคคลเหล่านั้น ประชาธิปไตยสำหรับประชาชนก็จะมีค่ามากกว่าการเข้าไปหย่อนบัตรลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้วก็ปล่อยให้การทำหน้าที่หรือบทบาททางการเมืองเป็นของผู้ที่เราเลือกตั้งเท่านั้น

²⁵ Jim Ericson, "The World on a Wire," Asia Week (17 April 1998) : 45.

²⁶ John V. Pavlik, "Social and Cultural Consequences," New Media and The Information Superhighway (Massachusetts: A Simon & Schuster Company, 1996), p. 88.

นอกจากนี้แล้วอินเทอร์เน็ต ยังเป็นสื่อชนิดแรกที่ทำให้หลักการประชาธิปไตยในเรื่องเสรีภาพในการพูดและการปกครองตนเองของประชาชนมีบทบาทมากขึ้น และยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มพลังทางสังคมกันได้ง่ายขึ้นอีกด้วย เนื่องจากในการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น บุคคลสามารถที่จะมีการติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา ทำให้เกิดสภาพที่ปราศจากข้อจำกัดทางเวลาและสถานที่ คนที่มีความเห็นคล้ายกันหรือมีความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันก็จะไปเกาะกลุ่มกันเกิดเป็นกลุ่มของ “ชุมชนเสมือนจริง” (virtual community) ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของการเมืองก็จะใช้ USENEWS GROUP หรือใช้กระดานข่าว (web board) หรือห้องสนทนา (chat room) ที่มีหัวข้อเกี่ยวข้องกับการเมืองในเว็บไซต์แห่งใดแห่งหนึ่งเข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมด้วยกันตามเวลาที่ต้องการจนเกิดจิตสำนึกความเป็นชุมชนเดียวกันทั้ง ๆ ที่สังกัดอยู่ในสังคมที่ต่างกัน เช่น อยู่คนละประเทศ คนละเมือง เป็นต้น

ในประเด็นดังกล่าวนี้ Bruce Bimber²⁷ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานตา บาร์บารา ได้ทำโครงการวิจัยในหัวข้อที่ว่าด้วยรัฐบาลและการเมืองผ่านเครือข่ายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะดูผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศว่าสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตสาธารณะ (public life) ของพลเมืองในสหรัฐอเมริกาได้อย่างไรบ้าง เฉพาะในประเด็นที่ว่าด้วยอิทธิพลของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งจะเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการเมืองในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

Bimber ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ในเบื้องต้นว่าการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้นอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ใน 2 แนวทางคือ

แนวทางแรกนั้นคือแนวคิดประชาชน (populist) คือการที่สื่ออินเทอร์เน็ตจะทำให้ปัจเจกชนมีอิทธิพลต่อรัฐบาลและระบบการเมืองมากขึ้นเนื่องจากบุคคลเหล่านั้นสามารถที่จะติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ตไปถึงบุคคลต่าง ๆ ในรัฐบาลได้โดยที่ไม่เพียงแต่พวกเขาจะสามารถติดตาม

²⁷ Bruce Bimber, "The Internet and Political Transformation : Populism, Community and Accelerated Pluralism," *Polity* 31 (1) (Fall 1998) : 133-160. แหล่งที่มา: <http://www.polsci.ucsb.edu/bimber/research/transformation.html> [29 January 2002]

ข่าวสารการเมืองและแสดงความคิดเห็นของเขาไปยังรัฐบาลได้เท่านั้น แต่ยังทำให้เขาสามารถที่จะลดการพึ่งพาทั้งในระหว่างปัจเจกชนด้วยกันและในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมืองอีกด้วย

หน้าที่และบทบาทของอินเทอร์เน็ต ในแนวคิดนี้ก็ถือว่าเป็นตัวช่วยอำนวยความสะดวกในการสำรวจประชามติระดับชาติ เพราะอินเทอร์เน็ตทำให้รัฐบาลได้รับปฏิกิริยาตอบกลับจากพลเมืองได้ในทันทีทันใด และในทางกลับกันรัฐบาลก็อาจชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารและการตัดสินใจของรัฐบาลได้ในทันทีทันใดเช่นกัน ประชาชนก็จะพึงพิงองค์กรที่ทำหน้าที่ในการผลิตข่าวสาร เช่น สื่อมวลชนต่าง ๆ กลุ่มผลประโยชน์ สมาคม สหภาพแรงงาน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ ข้าราชการและชนชั้นนำอื่น ๆ น้อยลง

ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าอินเทอร์เน็ตนั้นทำให้ปัจเจกชนมีอิทธิพลต่อระบบการเมืองได้มากขึ้นและลดอิทธิพลของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารทางการเมืองตามแผนภาพที่ 7.1 ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองแบบดั้งเดิมลงไป ซึ่งผู้ส่งสารเหล่านี้เปรียบเสมือนผู้ที่มีอำนาจครอบงำในการสื่อสารทางการเมือง ดังนั้นยิ่งพลเมืองมีศักยภาพมากขึ้นในการติดต่อกับรัฐบาลได้โดยตรง เขาก็ยิ่งจะมีอำนาจมากขึ้นในการจัดการทางการเมือง และยิ่งเขามีอำนาจในการจัดการมากขึ้น ก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพวกเขาในฐานะปัจเจกชนชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งทุกวันนี้ถ้าในฐานะปัจเจกชนแล้วพวกเขาแทบจะไม่มีอำนาจต่อรองในทางการเมืองเลย

อาจอธิบายสาระสำคัญของ แนวคิดประชาชน (populist) ได้ว่าเป็นความสามารถในการสื่อสารคือปัจจัยที่จะจำกัดการเข้าไปจัดการกับการเมืองและมีอิทธิพลต่อระบบการเมืองของแต่ละบุคคลซึ่งในทัศนะของแนวคิดนี้การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จะทำให้เกิดการกระจายอำนาจในการสื่อสารและเพิ่มทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน

สำหรับแนวทางที่สองที่เรียกว่า แนวคิดชุมชน (community) นั้น Bimber ได้ตั้งข้อสันนิษฐานเบื้องต้นไว้ว่าบทบาททางการเมืองของสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นคือ การสร้างสรรค์และการทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของ “ชุมชน” เทคโนโลยีทางการสื่อสารใหม่ ๆ จะนำมาซึ่งการปรับปรุงระเบียบทางสังคม และเทคโนโลยีแบบใหม่นั้นจะทำให้กลุ่มชุมชนในระดับชาติ (national polity) มีกิจกรรมร่วมกันได้ราวกับว่ามันเป็นชุมชนของคนบ้านใกล้เรือนเคียงที่กำลังพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งก็คือแนวคิดเดิมของ McLuhan ที่กล่าวว่า เทคโนโลยีการสื่อสารทำให้

อุปสรรคเรื่องระยะทางและเวลาหมดไปนั่นเอง เพราะถึงแม้ว่าจะเป็นชุมชนระดับชาติ แต่ทุกคนก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็วและรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างพร้อมเพรียงในเวลาเดียวกัน

การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น ทำให้ความห่างไกลทางกายภาพไม่มีผลต่อการเกิดขึ้นและการคงอยู่ของชุมชนอีกต่อไป ชุมชนนั้นสามารถที่จะเกิดขึ้นได้เสมอเมื่อบุคคลหนึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ สื่อสารผ่านเครือข่ายเป็นเวลานานพอที่พวกเขาจะพัฒนาความสัมพันธ์นั้นให้ยั่งยืนขึ้น โดยที่ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องระยะทาง พื้นที่ หรือแม้แต่ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

เมื่อเปรียบเทียบ ผลที่เกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ตตามแนวคิดของ Bimber ทั้งสองแนวทาง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความแตกต่างของแนวคิดประชาชนและแนวคิดชุมชน คือ แนวคิดแรกนั้น เน้นที่การเปลี่ยนแปลงทางการสื่อสารจากพลเมืองไปยังรัฐบาล หรือเป็นผลกระทบในแนวคิดระหว่างสังคมกับสถาบันการเมืองทำให้มีการสื่อสารสองทางเกิดขึ้นในขณะที่แนวคิดหลัง เน้นที่การขยายขอบเขตทางการสื่อสารระหว่างพลเมืองด้วยกันเองหรือเป็นผลกระทบของการสื่อสารในแนวนอนระหว่างปัจเจกชนกับปัจเจกชนในสังคม ซึ่งทั้งสองด้านต่างก็เป็นผลกระทบของเทคโนโลยีทางการสื่อสารแบบใหม่ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

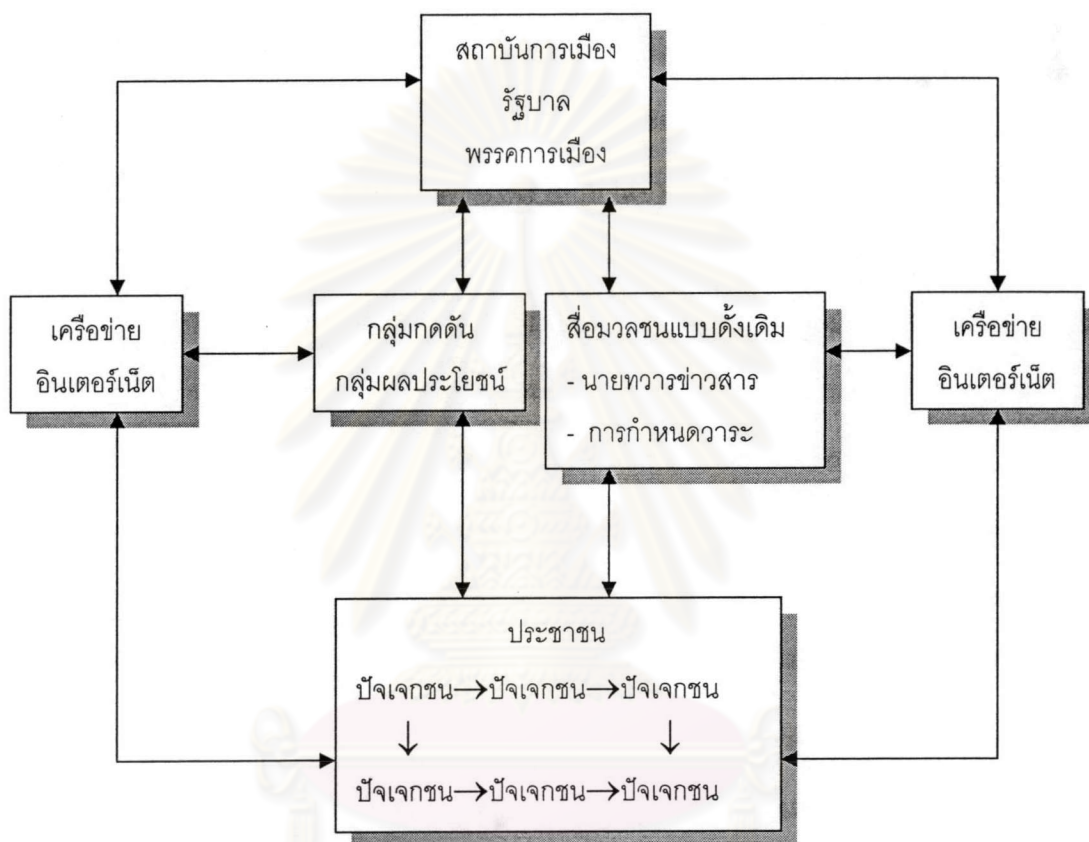
สอดคล้องกับแนวคิดของ Pippa Norris²⁸ ศาสตราจารย์ด้านการสื่อสารทางการเมือง มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่เสนอว่า “อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ช่วยสร้างให้เกิดการสื่อสารทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน ซึ่งจะสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยได้ อันเนื่องมาจากการใช้อินเทอร์เน็ตจะช่วยสร้าง “ชุมชนบนเครือข่าย” (online community) ซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองสูงและมีส่วนร่วมต่ำ นำไปสู่การระดมทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง เกิดการสร้างความสัมพันธ์แบบประชาสังคมและการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายในท้ายที่สุด”

²⁸Pippa Norris, “Internet Design for Democracy,” แหล่งที่มา:

<http://www.ksg.harvard.edu/people/pnorris> [20 February 2002]

ดังนั้นเมื่อประมวลความคิดจากแนวคิดเรื่องผลกระทบของการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีต่อระบบการเมืองตามแนวคิดของ Bimber และ Norris รวมทั้งผลจากการวิจัยครั้งนี้แล้ว อาจนำมาสรุปเป็นตัวแบบเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มประชากรในงานวิจัยนี้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 7.1 ตัวแบบกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองตามแผนภาพที่ 7.1 สามารถอธิบายดังต่อไปนี้ คือ สถาบันการเมืองโดยเฉพาะพรรคการเมือง แต่เดิมได้อาศัยกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอื่นๆ ในสังคมและสื่อมวลชนเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการถ่ายทอดสาร ซึ่งได้แก่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคที่ต้องการให้ประชาชนรับรู้ “สาร” ซึ่งไม่ว่าจะส่งผ่านสื่อมวลชนหรือผ่านกลุ่มต่างๆ นั้น ต้องผ่านการกรองโดยนายทหารข่าวสารและผ่านการจัดวาระสารก่อนจึงจะส่งผ่านไปสู่อุบัติสาร ซึ่งได้แก่ประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตามในสังคมไทยปัจจุบันนั้นจะมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีศักยภาพที่จะแสดงออกถึงความต้องการข้อ

เรียกร้องและความคิดเห็นทางการเมือง ของตนเองซึ่งในที่นี้จะรวมเรียกว่า “สาร” แต่โดยทั่วไปแล้วพวกเขาจะไม่สามารถส่งผ่านไปยังกลุ่ม สมาคม หรือพรรคการเมืองได้โดยตรง ซึ่งถ้าสารของพวกเขา ไม่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มกดดัน กลุ่มผลประโยชน์ สารนั้นก็ต้องถูกตัดออกจากระบวนการสื่อสารไป

ถึงกระนั้น ก็ยังคงมีประชาชนบางคนที่มีความสามารถเพียงพอที่จะแสดงออกถึงข้อเรียกร้องและความต้องการของตนเองหรือมีความสามารถที่จะจับกระแสความสนใจของสื่อมวลชนได้ว่าสื่อมวลชนกำลังสนใจประเด็นไหนคนเหล่านี้ก็จะส่งสารร้องเรียนไปยังสื่อมวลชนโดยตรงไม่ว่าจะเป็นการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์ถึงบรรณาธิการ การส่งจดหมายไปยังคอลัมน์หรือทอล์กโชว์หรือการโทรศัพท์เข้าไปในรายการประเภทวิเคราะห์สถานการณ์บ้านเมือง แต่การส่งสารผ่านสื่อมวลชนในลักษณะนี้ก็ยังจำเป็นต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ข่าวสาร หรือการจัดวารสารเสียก่อน หลังจากนั้นสื่อมวลชนจึงจะเป็นผู้ส่งสารที่ผ่านการกลั่นกรอง หรือการจัดวารสารแล้วไปยังรัฐบาลอีกทีหนึ่งเมื่อสารเหล่านี้ ถูกส่งไปถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในรัฐบาลบุคคลเหล่านั้น อาจจะทำหรือไม่ทำอย่างไรอย่างหนึ่งต่อข่าวสารนี้ ผลลัพธ์ของการตัดสินใจจึงจะถูกส่งผ่านกลุ่มหรือสื่อมวลชนกลับไปยังปัจเจกชนในฐานะผู้รับสารอีกครั้งหนึ่ง

ถ้าพิจารณาจากกระบวนการนี้จะเห็นได้ว่า “สาร” จากประชาชนนั้น ไม่ว่าจะส่งผ่านช่องทางสื่อสารที่เป็นกลุ่มหรือเป็นสื่อมวลชนก็ตามที ก็จะต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ข่าวสารและการจัดวารสารทั้งสิ้น กล่าวคือสารนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับสารที่กลุ่มหรือสื่อมวลชนต้องการจึงจะได้รับการถ่ายทอดต่อไปยังสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ แต่หากมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการสื่อสารอีกช่องทางหนึ่งก็จะช่วยให้การสื่อสาร หรือการส่งผ่านข้อเรียกร้องความต้องการ ระหว่างประชาชน กับสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ เช่น พรรคการเมือง รัฐบาล เป็นไปได้โดยตรงและมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นและยังสร้างการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกันเอง เช่น เครือข่ายทางการเมืองต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพรรคการเมืองของไทยหลายพรรคต่างหันมาให้ความสนใจที่จะนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อสร้างพัฒนาการทางการเมืองในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมืองเพิ่มมากขึ้น ดังที่ อรุณี ปริศนานันท์กุล ผู้อำนวยการฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ พรรคชาติไทย²⁹ ให้ความเห็นว่า

“การให้ความรู้กับประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรทางการเมืองหรือว่าทุกส่วนจะพัฒนาไปอย่างไร แต่ถ้าคนไม่มีความสนใจและไม่มีความเข้าใจในทางการเมืองก็เป็นการยากที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองเป็นอย่างมาก การที่เราให้ประชาชนเลือกตัวแทนของตนเองเข้ามาทำงานแทนตนเอง ไม่ใช่ที่เราเลือกมาครั้งเดียวแล้วเราจะปล่อยให้เป็นที่นักการเมืองทุกอย่าง เพราะหากนักการเมืองมีอำนาจอยู่ในมือแล้วไม่มีใครตรวจสอบ ย่อมจะใช้อำนาจไปในทางที่ผิดได้ แต่พรรคชาติไทยพยายามจะให้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อสารที่ง่ายทางหนึ่ง คือ อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะเด็ก ๆ เยาวชน อยากจะให้มีส่วนร่วมมากๆ อย่างน้อยสนใจว่าใครทำอะไรเป็นอย่างไร โดยเฉพาะเมื่อนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในการที่นักการเมืองเวลาที่จะทำอะไร ก็จะต้องคิดหนักเพราะว่าจะมีคนคอยตรวจสอบอยู่ ทำให้การเมืองโปร่งใสขึ้น จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งมากขึ้น เพราะระบอบประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับประชาชนทุกคน ไม่ได้อยู่ที่เฉพาะนักการเมืองเท่านั้น ทั้งหมดนี้คือประโยชน์ของการนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้”

สอดคล้องกับแนวคิดของ เจริญ คันธวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ และกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์³⁰ ที่เห็นว่า

“อินเทอร์เน็ตเป็นการเปิดโอกาสให้คนที่เป็นคนรุ่นใหม่เข้ามาสื่อสารกับพรรคการเมือง แม้ว่าพรรคจะไม่ได้เน้นให้นักการเมืองใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อหลัก แต่ก็ใช้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพราะพรรคต้องการเข้าถึงประชาชนให้มากที่สุดและง่ายที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทางพรรคให้มากที่สุดด้วยเช่นกัน

²⁹ สัมภาษณ์ อรุณี ปริศนานันท์กุล, ผู้อำนวยการฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ พรรคชาติไทย, 16 กรกฎาคม 2544.

³⁰ สัมภาษณ์ เจริญ คันธวงศ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์และกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์, 22 สิงหาคม 2544.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเยาวชน ดังเช่นที่พรรคส่งเสริมให้มีการเกิดยุวประชาธิปไตยขึ้น อินเทอร์เน็ตจึงเป็นสื่อใหม่ที่เป็นเสมือนการเปิดประตูใหม่ให้เข้ามาถึงพรรคของเราได้”

ขณะที่ ภิมุข สิมะโรจน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครและรองโฆษกพรรคไทยรักไทย³¹ ตั้งข้อสังเกตต่อการนำเอาอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า

“การนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเมืองเป็นเวทีในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการเมืองก็น่าจะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ แต่ว่าอาจจะไม่เร็วเหมือนอย่างที่เราคิด คนที่มีส่วนร่วมทางการเมืองบางครั้ง อย่างเช่นแกนนำระดับชาวบ้าน ก็จะมีถนัดในการเข้าไปพูดคุยกันตรงๆ มากกว่า และง่ายกว่าอินเทอร์เน็ต ส่วนกลุ่มที่มีความรู้ก็จะมีบ้างที่เข้าไปคุยในเว็บไซต์ของพรรค”

สอดคล้องกับ แนวคิดของ สมชัย ศรีสุทธิยากร เลขานุการมูลนิธิธิดงศ์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย และผู้ประสานงานเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง (P-Net)³² ที่เห็นว่า

“การนำอินเทอร์เน็ต มาใช้ในการเมือง เช่นเป็นเวทีพูดคุย หรือว่าการแสดงความคิดเห็น ไม่สามารถจะจำกัดขอบเขตให้เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นที่ระบายความรู้สึก อัดอั้นตันใจ ระบายอารมณ์ หรือไม่ก็จั่วปากอ้าว่านักการเมือง หรือเรื่องราวทางการเมืองต่างๆ ความเห็นยังไม่เป็นกระแสเดียวกัน เมื่อมีการว่ากล่าวฝ่ายหนึ่งอีกฝ่ายหนึ่งก็จะมาแก้แทนให้ แล้วก็มาว่าซ้ำอีกฝ่ายหนึ่ง หรือทำนองแบบนั้น ผมคิดว่า community บนอินเทอร์เน็ตเป็น community ที่ยังมีความอ่อนแอ ในด้านการรวมตัวรวมกลุ่มกันก็ยังเป็นแบบฉาบฉวย เล่นประเด็นทางอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าที่จะใช้เหตุผล แต่ทาง P-Net เองก็เล็งเห็นความสำคัญ

³¹ สัมภาษณ์ ภิมุข สิมะโรจน์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครและรองโฆษกพรรคไทยรักไทย, 21 กุมภาพันธ์ 2545.

³² สัมภาษณ์ สมชัย ศรีสุทธิยากร, เลขานุการมูลนิธิธิดงศ์กรกลางเพื่อประชาธิปไตยและผู้ประสานงานเครือข่ายประชาชนเพื่อการเลือกตั้ง, 18 กุมภาพันธ์ 2545.

และได้นำมาใช้เป็นช่องทางสื่อสารระหว่างเครือข่ายทางการเมืองด้วยกัน เช่น การติดต่อกับเครือข่ายการเลือกตั้งในต่างประเทศ”

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการใช้ สื่ออินเทอร์เน็ตในทางการเมืองจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ กล่าวคือสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ รัฐบาล รัฐสภา องค์การอิสระและพรรคการเมืองเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ มายังประชาชน เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารทางการเมือง อันอาจจะก่อให้เกิดผลตามมาคือ เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ จำเป็นสำหรับการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือ การเมืองใหม่ ซึ่ง “พื้นที่สาธารณะ” (public sphere)³³ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้วิธีการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมยังก่อให้เกิดข้อดีอีกข้อหนึ่ง นั่นคือมีส่วนช่วยให้แต่ละปัจเจกชนยอมรับว่ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นพื้นฐานของการฝึกการเรียนรู้ให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลได้เป็นอย่างดี และในทางปฏิบัติของการมีส่วนร่วมนั้น บุคคลในกลุ่มสามารถมีอิทธิพลและควบคุมสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตัวของพวกเขาเอง ความรู้สึกแบบนี้จะทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) และจะทำให้ความรู้สึกแปลกแยกทางการเมือง (political alienation) ลดน้อยลงไป จนทำให้เกิดความปรารถนาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนทางการเมืองของตนเองอย่างตื่นตัวมากขึ้น โดยประชาชนก็จะมีการส่งข่าวสารแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองผ่านช่องทางสื่อสารอินเทอร์เน็ตกลับไปยังรัฐบาล หรือสถาบันการเมืองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้สถาบันเหล่านั้นได้รับรู้ถึงความต้องการของประชาชน ความขัดแย้งในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนเกินกว่าสถาบันหลักทางการเมืองและสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันจะสามารถแก้ไขได้ ส่งผลทำให้ประชาชนเริ่มเชื่อมศรัทธาในรัฐและกลไกของรัฐ ประชาชนเหล่านี้จึงเคลื่อนไหวด้วยตนเอง นั่นคือการหันกลับไปสร้าง “ประชาสังคม” ให้เข้มแข็งขึ้นมานั่นเอง³⁴

³³ไชยยันต์ ไชยพร, “พัฒนาการของสื่อกับปรัชญาสิทธิเสรีภาพและพื้นที่สาธารณะ แง่คิด บทเรียนและปัญหาบางประการจากสังคมตะวันตก” (เอกสารประกอบวิชาสัมมนาเรื่อง สื่อ พื้นที่สาธารณะ โลกาวัดกับประชาธิปไตย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 7.

³⁴ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, อ้างแล้ว, หน้า 3-4.

สิ่งเหล่านี้สะท้อนค่านิยมบางอย่างที่เปลี่ยนไปจากการเมืองแบบเก่า เช่น เรื่องทัศนคติ จากเดิมที่คอยสนับสนุนระบบการเมืองแต่เพียงอย่างเดียวก็เปลี่ยนมาเป็นการวิพากษ์ระบบการเมือง ประเด็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจก็เปลี่ยนจากเรื่องที่ตนมีผลประโยชน์ไปเป็นเรื่องของคุณค่าที่สังคมจะได้รับ เป็นต้น การจรรโลงประชาธิปไตย จึงไม่ใช่เรื่องของการดำเนินการในระดับรัฐ แต่รวมถึงในระดับประชาชนรากหญ้าด้วย³⁵ ประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน เพื่อป้องกันมิให้รัฐเท่านั้นที่ทรงสิทธิในการสร้างรูปแบบของการมีส่วนร่วมขึ้นมาเพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการนำเอา “อินเทอร์เน็ต” มาใช้ในทางการเมืองก็จะช่วยสร้างให้เกิด “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ของประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป แต่อีกด้านหนึ่งก็ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางข้อมูลข่าวสารที่กระจัดกระจายและท่วมทับ ประชาชนอาจเกิดความรู้สึกว่าตนนั้นไม่สามารถจะตัดสินใจอะไรได้อีกต่อไป ประชาชนอาจถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่เต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่ถูกเร้ามากกว่าเหตุผล ผลกระทบที่เกิดขึ้นเช่นนี้จะนำมาซึ่งความเสื่อมของการเมืองและประชาธิปไตย เกิดสภาวะนิ่งเฉยต่อการเมือง (apathy) หรือปฏิเสธการเมือง (negativism)³⁶ ได้ หากไม่มีการระมัดระวังในการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตย สมัยใหม่ที่ต้องการพื้นที่สาธารณะในการสะท้อนเจตน์จำนงส่วนรวมของสังคม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁵ นฤมล ทับจุมพล, อ้างแล้ว, หน้า 85.

³⁶ ไชยันต์ ไชยพร, อ้างแล้ว, หน้า 51.